

Cơ chế bảo đảm quyền tự do lập hội ở Trung Quốc

ThS.NCS Nguyễn Minh Tâm

1. Cơ sở pháp lý về quyền tự do hiệp hội ở Trung Quốc

Trong lĩnh vực nhân quyền nói riêng, trong đời sống chính trị ở mỗi quốc gia nói chung, quyền tự do hiệp hội (cùng với quyền tự do hội họp) là [những] phương tiện quan trọng giúp thực thi nhiều quyền con người khác; được coi là “những thành tố thiết yếu của một xã hội dân chủ”,¹⁵² và cũng là một tiêu chí quan trọng nhằm đánh giá mức độ tôn trọng của nhà nước đối với việc thụ hưởng các quyền con người ở mỗi quốc gia.¹⁵³

Xét ở phạm vi quốc gia, quyền tự do hiệp hội (hay quyền tự do lập hội) từ lâu đã được ghi nhận như một quyền tự do chính trị cơ bản tại Trung Quốc. Bản Hiến pháp hiện hành (ban hành năm 1982, được sửa đổi, bổ sung vào các năm 1988, 1993, 1999 và 2004) tại Điều 35 quy định: “*Công dân nước Cộng hòa nhân dân Trung Hoa có quyền tự do ngôn luận, xuất bản, lập hội, tham gia tổ chức đoàn thể, đi lại, biểu tình*”. Hiến pháp cũng quy định những giới hạn khi thụ hưởng các quyền con người nói chung, quyền tự do hiệp hội nói chung, đó là, công dân “*khi thực hiện quyền tự do và quyền lợi của mình không được xâm hại đến tự do và quyền lợi hợp pháp của nhà nước, xã hội, tập thể và công dân khác*” (Điều 51); và công dân “*phải tôn trọng Hiến pháp và pháp luật,... tuân thủ trật tự công cộng, tôn trọng đạo đức xã hội*” (Điều 53).¹⁵⁴

Xét ở phạm vi quốc tế, quyền tự do hiệp hội là một trong những quyền tự do cơ bản được bảo vệ bởi cả *Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị* (ICCPR, Điều 22) và *Công ước quốc tế về các quyền kinh tế, xã hội, văn hóa* (ICESCR, Điều 8).¹⁵⁵ Các Công ước này đều đặt ra nghĩa vụ ràng buộc đối với các quốc gia thành viên cần tiến hành các biện pháp thích hợp (kinh tế, kỹ thuật, lập pháp,...) để bảo đảm các quyền được thừa nhận trong Công ước. Trung Quốc đã ký kết ICCPR vào năm 1998 và đã thông qua ICESCR vào năm 2001, điều này có thể hiểu rằng, Trung Quốc thừa nhận và cam kết bảo đảm các quyền con người cơ bản được cộng đồng quốc tế ghi nhận, trong đó có quyền tự do hiệp hội.

2. Chính sách, pháp luật hiện hành về hội ở Trung Quốc

¹⁵² Lời nói đầu Nghị quyết 15/21 của Hội đồng nhân quyền nêu rõ: “*Thừa nhận rằng quyền tự do hội họp hòa bình và tự do hiệp hội là những thành tố thiết yếu của dân chủ, cung cấp cho các cá nhân những cơ hội để bày tỏ quan điểm chính trị, tham gia vào các mục tiêu văn học và nghệ thuật và các hoạt động kinh tế, xã hội và văn hóa khác, tham gia vào việc thờ phụng tôn giáo và các niềm tin khác, hình thành và gia nhập các tổ chức công đoàn và hợp tác xã, bầu chọn những người lãnh đạo đại diện cho mình và buộc họ phải chịu trách nhiệm*”. Xem toàn văn Nghị quyết tại: <http://www.icnl.org/research/resources/dcs/UNHRCResolution.pdf>, [truy cập: 18/5/2016].

¹⁵³ Xem: Khoa Luật – ĐHQG Hà Nội (2012), *Giới thiệu Công ước về các quyền dân sự và chính trị (ICCPR, 1966)*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội, tr.357.

¹⁵⁴ Xem thêm toàn văn Hiến pháp Trung Hoa (bản dịch) trong cuốn “*Tuyển tập Hiến pháp của một số quốc gia*” (do Khoa Luật – ĐHQGHN biên soạn, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội, 2012), tr.75-116.

¹⁵⁵ Trong luật nhân quyền quốc tế, quyền tự do hiệp hội bao hàm cả quyền thành lập và gia nhập công đoàn để bảo vệ lợi ích của người lao động (Điều 8 ICESCR), do đó, xét theo góc độ này, quyền tự do hiệp hội được bảo vệ bởi cả ICCPR và ICESCR. Bên cạnh đó, quyền tự do hiệp hội còn được ghi nhận trong *Tuyên ngôn toàn thế giới về quyền con người* (UDHR, Điều 20) – [được xem như] một văn kiện của luật tập quán quốc tế (*international custom law*) mà tất cả các quốc gia trên thế giới đều có nghĩa vụ phải tuân thủ.